

BUITEN

8^e JAARGANG N°. 10.

ZATERDAG 7 MAART 1914.

GRAVIN VAN LYNDEN VAN PALLANDT, DE MOEDER VAN DE TEGENWOORDIGE
BEWOONSTER VAN „DE KEUKENHOF”, DIE GROOTENDEELS HET KASTEEL IN ZIJN
TEGENWOORDIGEN TOESTAND BRACHT, MET HAAR ZOON.
NAAR EEN IN HET KASTEEL AANWEZIGE SCHILDERIJ.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

GRAVIN VAN LYNDEN VAN PALLANDT MET HAAR ZOON. ILL. BLZ.	109
DE STERRENHEMEL IN MAART, DOOR A. A. N.	110
DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST, DOOR WILLIAM LE QUEUX (10)	110
DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM, DOOR CORN. J. GIMPEL, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 112—114
SCHIPPER KRAAN, DOOR JOANNES REDDINGIUS	BLZ. 113
EEN MOOI PLEKJE IN DE DUINEN VAN VOORNE, DOOR L. DE RONDE—HOHN, GEÏLLUSTREERD	115
OOGKLEPPEN BIJ PAARDEN, DOOR A. J. G. VAN MERKESTEIJN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 116—117
STADSPLEINEN, (GEDICHT), DOOR KÄTHE MUSSCHE	BLZ. 116
DE BOONENKEVER, (SLOT), DOOR J. H. FABRE (VERT. DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS)	117
HET HUIS DEN BRAMEL, DOOR H. J. KREBBERS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 118—119
FRUITTEELT, DOOR C. SPAAN	BLZ. 118
HET EEUWFEEST VAN HET HERSTEL DER KWEESCHOOL VOOR ZEEVAART TE AMSTERDAM. ILLUSTRATIE	120
VERBEIDEN EN VERBAZEN (GEDICHT), DOOR J. H. DE VEER	120
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE STERRENHEMEL IN MAART.

HET volgende overzicht geeft den stand der Sterrenbeelden in den vóóravond (omstreeks 8 uur).

Zenith: Giraffe, Lynx;

Noorden: Kleine Beer, Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kleine Leeuw;

Zuidoosten: Beker, Leeuw, Sextant, Waterslang;

Zuiden: Schip Argo, Duif, Eenhoorn, Haas, Grootte en kleine Hond, Kreeft, Orion, Tweelingen;

Zuidwesten: Vloed Eridanus;

Westen: Driehoek, Perseus, Ram, Stier, Wagenman, Walvisch.

Noordwesten: Andromeda, Cassiopeia, Hagedis.

De winterconstellaties verdwijnen deze maand, nu de dagen zoo snel lengen, verrassend snel in de avondschemering.

De Melkweg loopt te 8 uur van het Zuiden naar het Noorden; en bereikt in het Westen, in de sterrenbeelden Perseus en Waterman, een hoogte van 60° boven den horizon.

Algol minima zijn te verwachten: den 13^{en} kort na middernacht, den 16^{en} te 10 uur en den 19^{en} te 7 uur.

De ster Mira Ceti is nog tot half Maart te zien; zij was al van de eerste dagen van Februari af voor het bloote oog zichtbaar, en is nu helderder dan de ster γ (zie het kaartje in „Buiten” VII, N°. 5).

Het zodiakaallicht kan in Maart zeer goed worden waargenomen. Men zoekt op maanige avonden — dus na den 14^{en} — ongeveer anderhalf uur na zonsondergang naar een lichtpluim die schuin naar links hellend op den Westerhorizon staat; misschien liefst onder gebruikmaking van het kaartje in de N. R. Ct.

De Gegenschein staat vrij gunstig, op den grens der sterrenbeelden Leeuw en Maagd.

De tijdsvereffening neemt in Maart sterk af; in het begin der maand is de zon 13 minuten; in het eind nog maar 4 minuten bij de klok achter. Den 21^{en} Maart vangt de lente aan: met dezen datum te beginnen volbrengt de zon haar dagelijksche loop weer in in het Noorderhalfbol. Echter is al sinds den 19^{en} de dag langer dan 12 uren. Men rekent namelijk zonsondergang en -opgang niet naar het midden der zonnenschijf maar naar den bovenrand, die bovendien zeer merkbaar omhoog wordt getild door de straalbreking in den dampkring. Op het oogenblik dat naar deze opvatting de dag begint en eindigt, is dus eigenlijk het middelpunt van de schijf een klein graad onder den horizon en dat geeft een winst van ongeveer tweemaal 6 minuten.

Mercurius en Venus zijn niet waarneembaar.

Mars staat in de Tweelingen en is tot 1 of 2 uur na midder-

nacht goed te zien. De planeet loopt hoe langer hoe sneller Oostwaarts; zij neemt daarbij snel in helderheid af. Terwijl zij in December en Januari zeer duidelijk Sirius in lichtsterkte overtrof, is zij nu nauwelijks helderder dan Capella en Saturnus. De schijngestalte wordt thans zeer merkbaar, en de middellijn der schijf neemt af; in Maart van 10" tot 8".

Jupiter gaat zich uiterst langzaam uit de morgenschemering losmaken. De planeet staat ongunstig, in den Steenbok, en komt in het eind der maand eerst kort voor zonsondergang in zicht.

Saturnus in den Stier, is enkel nog in den vóóravond waarneembaar. Ook deze planeet loopt nu Oostwaarts.

Den 3^{en} Maart worden omstreeks middernacht de Pleiaden bedekt, maar de maan, pas 6 dagen „oud”, staat dus zeer laag in het Westen.

De Volle Maan van 11 Maart zal bijna totaal verduisterd worden. De maan dompelt zich te 2 minuten over drieën — in den nacht van 11 op 12 Maart — is de totaalschaduw der aarde, na al een vol uur is de halfschaduw verwijld te hebben. Het midden der eclips valt te 4 minuten over half vijf: een segment ter breedte van één twaalfde ongeveer der maansmiddellijn blijft onverduisterd. Als onze satelliet uit de schaduw treedt, te 5 minuten over zessen, is het al dagheldere schemering.

A. A. N.

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST

door WILLIAM LE QUEUX.

(Geautoriseerde vertaling.)

(10)

HOOFDSTUK VII.

NOODLOTTIGE BEKORING.

GEDURENDE eenige oogenblikken bleven wij allen onbeveeglijk en sprakeloos zitten.

De rijzige, knappe dienstbode, die niet goed wist wat zij doen moest, keek van den een naar den ander, klaarblijkelijk verrast over de plotselinge verandering die zij in ons allen had opgemerkt, want toen zij binnentrad, waren wij in een levendig gesprek gewikkeld.

Ik was de eerste die mijn kalme herkreeg.

„Laat mij naar beneden gaan en hem ontvangen, Calvert”, zeide ik. „Als het werkelijk over iets belangrijks is, zal ik 't jullie komen zeggen. Als het iets is, waar geen haast bij is, kan hij morgen terugkomen. Hij behoeft hier zoo laat 's avonds niet aan te komen, zonder eerst behoorlijk belet gevraagd te hebben”.

„Maar Rosemary kent dien man niet, heeft tenminste nooit tegen hem gesproken”, riep hij uit. Toen wendde hij zich plotseling naar zijn nichtje, en vroeg: „Je hebt hem toch nooit ontmoet, wel?”

„Nooit”, antwoordde zij, „maar...”

„Maar wat?”

„Ik heb er wel erg naar verlangd hem eens te ontmoeten, hem van aangezicht tot aangezicht te zien, om zijn stem te hooren, die tegen me sprak, om — o, laat me nu toch naar hem toe gaan — nu! Als hij geen geldige reden had, zou hij niet gekomen zijn, op deze manier en zoo laat!”

Zij stond haastig op. Zij stond op het punt de kamer te verlaten, toen haar ook haar snel bij den arm greep.

„Onmogelijk, absoluut onmogelijk”, riep hij uit. „'n Man die nooit aan je is voorgesteld, een wildvreemde, welk recht heeft hij om hier ongevraagd te komen? Jij blijft hier. Ik zal naar hem toegaan”.

„Nee”, zei ik snel; „laat mij gaan! Ik ken hem”.

„Ken jij hem?” riep hij verwonderd uit.

„Ja, ik ben een paar maal bij hem aan huis geweest”.

„Maar daar staat tegenover, dat ik Rosemary's oom en voogden ben. Dit is mijn huis, en...”

„Dat doet er niet toe”, viel ik hem in de rede. „U weet dat hij excentriek is. Waarschijnlijk komt hij hier met volkomen onschuldige bedoelingen. Hoogstwaarschijnlijk is het hem niet ingevallen, dat hij een dame die hij niet kent, geen bezoek behoort te brengen, vooral niet op dit uur van den dag.”

„Kom onzin, Fane!” riep Calvert uit. „Laat dit maar aan mij over. Ik weet dat hij excentriek is, ja, maar ik weet nog heel wat meer van hem, als wat die kellner me vertelde, waar is”.

„Misschien is het dat wel niet; kellners overdrijven zoo vaak. In elk geval ga ik naar beneden. Blijft u hier bij Rosemary!”

Mijn meisje stond nog steeds bij de deur, niet wetend wat te doen. Haar borst rees en daalde gejaagd, terwijl zij van haar oom naar mij en van mij naar haar oom keek.

„Toe, blijf hier, kind”, zeide ik met zachten drang, „ik kom dadelijk terug.”

Toen mij tot het dienstmeisje wendende, zeide ik:

„Is hij in het salon?”

„Jawel, meneer”.

„Goed. Dan ga ik naar hem toe”.

Ik merkte de uitdrukking op het gezicht van het meisje op, en vroeg mij af wat voor een verhaal zij wel zou doen aan de andere bedienden in de keuken.

Gasparini zat in achtelooze houding op de canapé toen ik binnentrad, en nam zelfs de moeite niet om op te staan.

Hij was in avond-toilet, had een dunne, donkere overjas aan en lichte, crèmekleurige glaces met mauve stiknaden. In zijn hand had hij een dichte claque. Hij rookte een sigaret.

Ik vond het nogal brutaal van hem, in het huis van een vreemde

te durven rooken zonder eerst permissie gevraagd te hebben, al was het maar een sigaret, en ik bedacht mij nu, hoe, toen ik hem de eerste maal bezocht, ik mij van rooken onthouden had, al had ik er ergens trek in gehad, gedurende het halve uur dat hij mij had laten wachten.

Hij trok de wenkbrauwen op in onverholven verbazing, toen hij mij voor zich zag. En toen kwam er op zijn gelaat weder die innemende glimlach, die mij reeds een paar maal zoo voor hem had ingenomen.

„Buona sera”, zeide hij, terwijl hij zijne mooie tanden liet zien. En toen voegde hij er in het Engelsch bij:

„Maar ik kom niet u, maar de signorina bezoeken”.

„Ik vrees, dat de signorina u niet kan ontvangen vanavond”, zei ik beleefd maar op vasten toon.

„Mij niet kan ontvangen? Ah, caro mio, maar ze móét!”

„Móét?” zeide ik, scherper dan ik had bedoeld. „Signor Gasperini, in Engeland zeggen wij niet tegen dames dat zij ons móeten ontvangen, als zij het niet wenschen”.

„Wenscht zij het niet? Of heeft u — of haar oom — of allebei haar gezegd, dat zij mij niet mag ontvangen?”

„Juffrouw Calvert heeft mij verzocht u mee te deelen”, zei ik, met moeite mijn ergernis verbergend, „dat zij tot haar spijt verhinderd is u te ontvangen. Ook heeft zij mij verzocht u te vragen wat de reden is van uw komst”.

Gasperini mompelde zacht iets in het Italiaansch, dat ik niet verstond. Toen stond hij langzaam op. Hij leek meer dan ooit boven mij uit te steken, want ik voelde mij werkelijk klein, vergeleken bij hem. Ik had met meer zelfbewustzijn tegen hem kunnen praten zoolang hij zat. Hij was nu zeer ernstig. Zijn zwarte oogen, die op mij gevestigd waren, schenen tot op den bodem mijner ziel te lezen, zooals zij het dien dag in den trein gedaan hadden, ja, inderdaad verscheidene malen daarna, toen ik alleen met hem in het vertrek was, waar de goudvisschen zwommen en in de daaraan grenzende kamer. Plotseling haalde hij de schouders op.

„Jullie Inglesse!” zeide hij. „Jullie dolle Inglesse! Je denkt, dat je de signorina kunt verhinderen mij — mij, Dario Gasperini, lief te hebben, als ik wil dat ze mij liefheeft!”

De toon waarop hij dit zeide was in hooge mate onhebbelijk. Hij had de sigaret uit den mond genomen, en blies nu een lange sliert rook door zijn neusgaten.

„Juffrouw Calvert heeft mij verteld, dat u nooit aan haar zijt voorgesteld”, riep ik uit, met stijgende woede, „Wees zoo goed mij eens te vertellen met welk recht u zich aan haar opdringt? Hoe durft u hier eigenlijk ongenood te komen?”

„Hoe ik dat durf?”

Wederom die sarrende, raadselachtige glimlach. De man was inderdaad een groot raadsel voor mij. Ik vroeg me af of hij zich ergerde of niet terwijl hij daar voor mij stond, werkelijk opgeruimd glimlachend.

„Hoe ik dat durf?” herhaalde hij nog steeds glimlachend. „Ah, jullie dolle Inglesi, jullie zult spoedig zien, hoeveel Dario Gasperini kan durven!”

Daarna zeide hij niets meer.

Hij wendde zich enkel om, ging langzaam naar de deur, opende haar en ging heen. Ik hoorde zijn zich verwijderende schreden in de vestibule, daarna zijn claque zich met een „klik” openen, waarop hij zijn chauffeur een bevel gaf. Een oogenblik later vervaagde het snorren van zijn auto reeds in de verte.

Ik ging naar de straatdeur, die hij wijd open had laten staan. De auto was verdwenen, en de straat verlaten. Toen ging ik weder in huis en naar boven.

Rosemary en haar oom waren nog steeds in de kamer waar ik hen gelaten had, en zaten op de canapé te praten.

„Nu?” zeide Calvert, snel opkijkend toen ik binnentrad.

„Hij is weg”, zeide ik kortaf.

„Weg!” riep Rosemary uit, mij met doffe oogen aankijkend.

„Wat moest de kerel?” vroeg Calvert nieuwsgierig.

„Dat wilde hij niet zeggen”.

„Ik hoop toch, dat je hem flink op z'n nummer hebt gezet, dien onbeschaamden vlegel”, zeide hij.

„Nee, dat heb ik niet”, hernam ik. „Wij waren uiterst beleefd tegen elkaar. Hij zei, dat hij Rose móést spreken. Ik zei dat dat niet ging. Daarop haalde hij eenvoudig de schouders op en ging heen”.

„En wilde hij niet zeggen, waarom hij kwam?” vroeg Rose half angstig.

„Nee, heelemaal niet”.

„Praatte hij over mij?”

„Nee”, antwoordde ik met een leugen. In haar tegenwoordigheid wilde ik natuurlijk niet herhalen wat hij gezegd had, namelijk, zijn opmerking, dat ik haar niet zou kunnen beletten hem lief te hebben, als hij wilde dat zij hem liefhad.

„Dat is al heel vreemd”, merkte haar oom op, na even gezweven te hebben. Een oogenblik later voegde hij erbij: „Deze zaak bevat me heelemaal niet, Fane”. En toen zich tot zijn nichtje wendend, zeide hij: „Het bevat me niets dat die vent hier op zoo'n zonderlinge manier aankomt en jou te spreken vraagt. Weet je, weet je heel zeker, dat je hem nooit zonder het te willen op de een of andere manier aangemoedigd hebt?”

„Hoe zou ik hem hebben kunnen aanmoedigen, beste oom, daar ik hem toch alleen op concerten heb hooren spelen?”

„Heb je hem nooit ontmoet op... nu, misschien op recepties, waar hij speelde?”

„Nooit. Ik heb hem nooit anders dan in concertzalen hooren spelen. Ik wou dat 't waar was!”

„Trek hij je aan, of hoe zit het eigenlijk?” ging hij voort. „Vindt je de man bijzonder sympathiek? Daareven, toen ik zei, dat ik dacht dat hij wel eens niet wel bij het hoofd kon zijn, was je zoo verschrikkelijk verontwaardigd, dat ik haast wel niet anders kan denken”.

Zij haalde lichtelijk de schouders op, trok haar lippen samen, maar zeide niets.

Calvert veelbeteekenend aankijkend, bracht ik het gesprek op een ander chapitre. Later, toen Rosemary zich ter ruste had begeven, en Calvert en ik samen in de rookkamer zaten te rooken, kwam ik op de kwestie met Gasperini terug.

„Weet je, Calvert”, zeide ik, „die Gasperini is een zeer bijzonder mensch. Hij is me 'n volmaakt raadsel”.

„Dat is misschien maar goed ook”, antwoordde hij droogjes. „Hij is een schavuit!”

„Kom! kom!”, riep ik uit, „dat zijn dikke woorden!”

„Niets te dik, dat kan ik je verzekeren, want die kellner vertelde me...”

„Maar moet je een kellner bepaald gelooven, omdat het een kellner is?” vroeg ik ongeduldig.

„De kellner waarvan ik spreek wèl. Bovendien, wat zou de man eraan hebben Gasperini zwart te maken, door leugens omtrent hem te vertellen?”

„Misschien voedt hij wel een wrok tegen hem!”

„Dat doet hij zeker, als je in aanmerking neemt dat Gasperini bewerkt heeft, dat hij van het Stedelijk Medisch Instituut te Bologna werd weggejaagd. Maandenlang kwam de arme drommel bijna om van den honger. En hij had nog wel een jonge vrouw ook”.

„Je gaat alleen op zijn woord af. Misschien zou Gasperini je een heel ander boekje kunnen opendoen. Voordat je Gasperini veroordeelt, behoor je eerst beide de partijen te hooren. In elk geval weten we al, dat die kellner een wrok tegen hem heeft omdat Gasperini maakte, dat hij weggejaagd werd”.

„Beste Fane, je kunt ook tē goed van je medemenschen denken”, riep Calvert uit. „Met gewone kletspraatjes laat ik me anders nooit in, maar Gasperini is een wreede bruto. Michele, de magere Italiaansche kellner, beschreef me in bijzonderheden de manier waarop Gasperini dieren placht te martelen, honden, katten, konijnen, ratten, allerlei dieren, zuiver om ze in hun doodsstrijd te zien. Ik ben er zeker van dat hij niet loog, of zelfs ook maar overdreef, omdat ik genoeg van de uitwerking van zekere giftsoorten weet, om te begrijpen, dat hij met volkomen nauwkeurigheid beschreef wat er zou gebeuren als die dieren behandeld werden met injecties van zekere giften op de manier, waarop Gasperini ze behandelde. En Gasperini placht er uren bij te zitten kijken, terwijl de stakkers onder de vreeselijkste pijnen stierven. Nee, Michele loog niet. Juist omdat hij Gasperini's verfoeilijke wreedheid aan het licht bracht, wreekte deze zich, door hem zijn baantje te doen kwijt raken. Michele Murry is zoo gevoelig als een vrouw, en buitengewoon teerhartig voor een Italiaan. Zeg 's, wat weet jij van Gasperini? Ik had vóór vanavond geen idee dat je hem kende”.

Behalve Rosemary, aan wie ik reeds veel verteld had, had ik verder niemand willen zeggen, wat er ter gelegenheid van mijn bezoeken aan den grooten violist gebeurd was, of wat ik in zijn huis gezien had.

Onder de gegeven omstandigheden echter besloot ik haar oom in mijn vertrouwen te nemen, en begon hem alles te vertellen, zelfs de plotselinge komst van den ouden man met de verminkte hand, en de uitwerking, die zijn tegenwoordigheid op Gasperini had gehad. Calvert luisterde zeer aandachtig naar dit alles.

„Het bevestigt allemaal mijn theorie, dat de man krankzinnig is”, zeide hij, „natuurlijk niet volkómen krankzinnig, maar in sommige opzichten, de krankzinnigheid van een genie. Ik zou wel eens willen weten of hij zijn visschen ook martelt”.

„Is visch dan te martelen?”

„Zeer zeker. De bewering, dat visch ongevoelig is voor pijn, is onzinnig. Als je een visch op het droge laat sterven, lijdt ze precies hetzelfde als een mensch, die stikt, niet zoo acuut misschien, maar toch even hevig. Ik zou wel eens willen weten...”

„Ja?” zei ik, toen hij zoo plotseling zweeg.

„Je zei, dat sommige van die visschen in staat waren om buitengewone kleuren aan te nemen, niet waar?” vroeg hij.

„Ja, zeer bijzondere kleuren”.

Hij dacht een oogenblik na, en zeide toen:

„Ik zou wel eens willen weten of het door het een of ander wetenschappelijk proces mogelijk is visch haar natuurlijke kleur te doen veranderen. Ik heb er nooit van gehoord, maar toch... Zei je niet, dat Gasperini's huis van binnen een soort kleurenontwerp vormde, wat vooral door middel van lichten werd bewerkt?”

„Ja, in de beide kamers waar ik in geweest ben, en in de gangen was dit het geval. In het overige van het huis ben ik niet geweest”.

„En die doofstommen? Je kunt er wel verzekerd van zijn dat Gasperini er een bepaalde reden voor heeft die in zijn dienst te hebben. Kan het ook zijn, opdat ze niets zullen hooren van wat er in huis gebeurt, zoodat ze er later ook niet over kunnen praten?”

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberg.

DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM. DE GEVELS AAN DEN OUDEZIJD'S VOORBURG WAL.

DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM.

LOMMERD, zegt de spraakmakende, veeltijds ook de spraak-onherkenbaar-makende gemeente. Lombard, spellen de oude plaatsnijders, om het oude land van herkomst: Lombardije, toch maar goed in herinnering te houden. Latere geslachten doen alle moeite om een fatsoenlijker woord in omloop te brengen, — Leenbank, Tafel van Leeninge, Bank van Leeninge, Huis van Beleening. Alleen het volk, „de noodt-druftigen”, handhaaft zijn *lommerd*.

De ongunstige klank van het woord is niet bijzonderlijk van *dezen* tijd. Reeds in de veertiende eeuw zijn te Amsterdam lombardhouders — hoewel toegelaten door den graaf, wien ze onmisbaar zijn — synoniem met woekeraars. Keizer Karel V verbiedt hen bij een „eeuwige wet ende edictie” in 1546 „te frequenteeren de kercken duerende den godtlicken dienst, op pene van te verliesen d'effect van heur privilegie ende te vervallen in de penen, nae rechtens teghens die openbare woekeraars-gestelt”, maar erkent er tegelijk opnieuw hun bestaansrecht mee.

Als gezegd, Amsterdam kende zijn *lommerd* reeds in de veertiende eeuw. Ter Gouw (Gesch. II, 351) vond een rekening van 1366, waarin van „mijns heren lombarden van Aemstelredam” sprake is. Onder hertog Karel treffen Amstel's lombardhouders „Franchoy's Royer met sine medegesellen” een overeenkomst met den hertog, waarbij hun voor achtduizend kronen jaarlijks het recht van de „tafel van den lombairden” verzekerd wordt. De Amsterdammers, de uitzuigerij door de woekeraars, onder bescherming van den landheer, zat, dringen evenwel bij zijn dochter, hertogin Maria, op afschaffing van dit privilege aan. In 1477 wordt hun bede verhoord en worden geen *lommerds*, noch leenbanken, meer in de stad toegelaten.

In de volgende eeuw vinden we die particuliere instellingen echter weer in 't openbaar terug. En nog kunnen we op den plattegrond van Cornelis Antonisz van 1544 op de N. Z. Houtmarkt bij de Witteloosteege (den tegenwoordigen Nieuwezijds Voorburgwal bij de Wijdsteeg) het huis „d'Oude Lombart” herkennen, een kloek gebouwde perceel, ver boven zijn omgeving uitstekend en vóór 1568 bewoond door den bekenden burgemeester Willem Bardsenius. In 1599 vinden we „d'Oude Lombert” aan de Grimnesseluis, waarheen het bedrijf omstreeks 1555 moet zijn overgebracht. Het huis behoort toen aan Michiel Michielsz. van Varlaer, den bekenden vriend van Vondel.

De rijke dagen der particuliere *lommerd*houders spoedden echter

ten einde. Waren zij steeds het voorwerp van verachting en afkeer geweest en had de synode der Gereformeerde kerken in 1574 te Dordrecht hun zelfs het Avondmaal verboden, in 't begin der 17de eeuw was de openbare meening hun te Amsterdam zoozeer tegen, dat zelfs een Simon Luz, hoezeer ook een gunsteling van prins Maurits, zijn octrooi niet meer vernieuwd kon krijgen. De man bleek een rente van 33½ procent te maken en was niet bereid een voorstel van de Vroedschap aan te nemen om de interest van panden onder de honderd gulden met een derde te verminderen. Wellicht voelde hij zich nog te sterk onder zijn protectie.

Toen was het, dat de Vroedschap besloot zelve de *Lomberd* of *Tafel van Leeninge* te houden.

Op het Turfhuys van de Huiszitten-armen der oude zijde viel de keus. Het was in 1548 op een open, ledige plaats tusschen de kloosters van St. Maria Magdalena en St. Margriet, in de Nes gebouwd, en maakte niet een deel uit van het eerstgenoemde klooster, zooals Pontanus en anderen hebben gemeld. Om dit te doen uitkomen deelt Commelin (II 536) den inhoud van twee contracten mede, waaruit blijkt hoe de Pater van het convent en de huiszittenmeesters elkander bepalingen stelden aangaande de „scheidung” en het bewonen van eenige huisjes voor oude vrouwen, en tevens dat Huiszittenmeesters „in de Huysinge die zij aen de Zuyt-zijde van den Conventen voorz. tegenwoordig timmeren, tot geene tijden zullen mogen stellen ofte laeten wonen eenige Kuypers, Ketelboeters, Goutsmeden, Kannegieters, Boscruyt-makers, Oly-slagers ofte diegelycke personen, met geluyt werckende, oock on-eerlijke herbergen houdende...”

De oude steen aan de Neszijde meldt het geboortjaar aan de „*Lommerd*” als stedelijke inrichting:

A°. CIOIXIV den 29 April geschiede hier de eerste beleninge.

De eerste Commissarissen waren de oud-burgemeester Frans Hendricksz Oetgens en de oud-schepen Jonas Cornelis Witsen. Uit de ordonnantie van 25 April 1614 blijkt o.a., dat van alle panden, minder waard dan honderd gulden, wekelijks betaald moest worden een penning, of 1/16 van een stuiver interest, dat van 100 tot 475 gulden jaarlijks 8 percent en van 500 gulden of meer 6 percent moest betaald worden; dat wanneer de panden in dit huis beleend door brand of „eenig ander vreemd geval” kwamen te „verongelukken”, de schade door de eigenaars van pan-

den, waarop van 100 tot 500 gulden of meer belcend zijn, gedragen moet worden.

Om het huis tegen diefstal en andere ongelukken te beschermen, was er onder de brug, dus aan de Voorburgwalzijde, een wachthuisje gevestigd, waarin alle nachten gewaakt werd, en op beide hoeken van de steeg bevond zich een „santinel-huysken” met een schildwacht. De wakkere mannen hadden „bij donker weer lichtende lantaarns te hulp”.

Kan het gebouw van de Bank van Leening weldra zijn driehonderdsten verjaardag herdenken, ook zijn uiterlijk vertelt ons dat wij naar het begin van de zeventiende eeuw moeten teruggaan. Weinige van Amstel's oude gebouwen zijn uitwendig zoo goed geconserveerd als de twee noordelijkste gevels, op den hoek van de steeg. Het derde, breedste gebouw is uit de tweede helft der zeventiende eeuw en is in 't laatst van de negentiende nog aan de Neszijde vertimmerd.

Toch zijn ook aan de oudste gebouwen meermalen veranderingen geschied. Op de oude afbeeldingen vindt men niet het groote, doorlopende raam (op den Voorburgwal bij de steeg) en ziet men in plaats van de tegenwoordige ingang aan diezelfde zijde een dwarsliggenden stoep van eenige treden. Ook had dit hoekgebouw boven de ramen nog hetzelfde soort toegen, die aan het tweede gebouw nog alle — uitgezonderd de twee bovenvensters — aanwezig zijn. De ingehakte inscriptie „in 't jaer onzes Heeren 1550” wijst natuurlijk op de bestemming van het HuiszittenTurfluis en is het oudste inschrift van Amsterdam aan den openbaren weg.

Aan de Neszijde vertoonen de beide hoekgebouwen nog interessanter aanblik. De zolders rusten er nog op barbeelen en aan de vensterkozijntjes vindt men nog gothische profileeringen. De steen met het opschrift over „de eerste beleeninge” stond in Commelin's tijd nog aan de Voorburgwalzijde en moet in 't begin der achttiende eeuw aan den Neskant zijn ingemetseld, waarschijnlijk op de plek waar te voren een steen van het oude Turfluis stond.

Het derde en breedste gebouw was oorspronkelijk maar twee verdiepingen hoog; in 1669 zijn er twee verdiepingen op gekomen. De fraaie poort, van 1625, in den stijl van Hendrik de Keyser, had vroeger beeldhouwwerk waarop het verkoopen der goederen in de Bank van Leening „kunstig verbeeld werd”. Het is in 1740 vervangen door een bord met het deftig en correct gedicht van den deftigen en correcten Balthazar Huydecooper, oud-schepen en taalgeleerde, dat men er nog kan lezen:

Hebt gy noch geld, noch goed? gaa deeze deur
voorbij.

Hebt gy het laatste, en mist gy 't eerste? kom by my.
Geef pand, ik geef u geld, waarom zoude ik u borgen?
Of is het niet genoeg, dat gy van 't myne teert?
Maar eischt ge u pand terug: zo dientge in tyds

te zorgen,

Dat my myn hoofdsom, met de renten wederkeert.
Zo help ik u en my, en toon, aan de onderzoekers
Van myn geheimen, 't graf des eervergeten woekers.

De poort met dit onvriendelijke stukje poëzie stond eerst op de grens van het tweede en het derde gebouw aan de Voorburgwalzijde.

Niet de minst-belangwekkende zijde van het oude gebouw is die in de Lombardsteeg. Ook het aardige poortje met zijn bedekking door hoornen van overvloed, waarvan de einden zich slingeren om een ouderwetschen spaarpot, heeft vroeger niet op dezelfde plaats gestaan, maar meer naar de Neszijde in dezelfde steeg. Het raampje daarboven met zijn fraaie omlijsting, bekroond door een zandlooper, verdient bijzondere opmerking. Afschuwelijk is de banale afvoerpijp, die er schuin langs loopt. De fraai gehouwen gevelsteen boven het poortje vertoont „de manier van beleeninge”; er schijnt een tijdlang gemeend te zijn, dat de figuur in 't midden achter een tafel gezeten Vondel, de „boeckhouder van de kleyne panden”, moest voorstellen. Wonder genoeg is het kreupelrijm onder deze voorstelling:

Tot behulp der noodt druftigen is hier gestelt
De Banck van Leeninghe voor een cleyn gelt

Foto C. Steenbergh.

DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM.
HET RIJK OMLIJSTE VENSTER BOVEN HET POORTJE IN DE LOMBARDSTEEG.

nog niet aan den dichtervorst toegeschreven; bij de vele, die al ten onrechte op zijn naam doorgegaan zijn, had ook dit gevoegd kunnen worden, te meer waar de geschiedenis der Bank doorweven is met herinneringen aan den beroemden Agrippijner.

CORN. J. GIMPEL.

SCHIPPER KRAAN.

't Zeiltje wappert bij 't lavéren,
en het wimpeltje aan den top
heft zich golvend hooger op.

Dat is een aardig beeld, zult gij zeggen, van wie is dat? Van een vergeten dichter, van W. Kraan, die 't beroep van schipper uitoefende in 't begin van de vorige eeuw. Deze eenvoudige man stond helder-eenvoudig tegenover de natuur, zag scherp en wist fijn-blij waar te nemen. Hij heeft het jolige en den diepen ernst, welke den ouden Hollander eigen waren. Daar is in zijn goede verzen een zachte tinteling, de woorden zingen; heel schuchter klinkt de eerste natuurpoëzie in 't dorre tijdperk, lang vóór de Genestet. Hij is niet groot en geweldig, maar fijngevoeligen prettig-natuurlijk. 't Moet

een genot geweest zijn met hem te varen door Holland's wateren in den zomer, of te zwieren over 't gladde ijsveld in den winter, te praten bij 't roer of te kijken naar de kieljies op het spiegelmeer. 't Rhythmendansje dartelt en speelt in u voort:

't Zeiltje wappert bij 't lavéren
en het wimpeltje aan den top
heft zich golvend hooger op.

Het gedicht waaruit deze verzen genomen werden, houd ik

Foto C. Steenbergh.

DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM. GEVELS AAN DE NESZIJD.

voor merkwaardig, omdat 't zoo echt Hollandsch is en een blik geeft in den tijd waarin de weersgesteldheid onzen voorouders toeliet te zwieren over 't ijs, 't zij per schaats, 't zij per kielkje op het vast kristal. Op oude schilderijen zien wij dergelijke tafereeltjes, die zooveel vertellen van het rustig-blijmoedige leven van toen.

Schipper Kraan was dichter en als zoodanig zag hij in den geest terug naar lieden van zijn slag.

„Het is geen vreemd verschijnsel in ons vaderland”, zoo schreef hij in zijn voorwoord, „dat eenvoudige landlieden den ploeg met de dichtlied verwisselden, en een eervolle plaats wochten bekleeden in de rij der Nederlandsche dichters. Maar dat iemand, die van alle letterkundige opvoeding verstoken, en van zijn vroegste jeugd af, aan het onbestendig en onachtzaam beroep van schipper verbonden was, met eenen bundel gedichten optreedt, is misschien wel iets zeldzaams”.

Daar leeft een filosoof in dezen man, als hij zegt: „de billijke beoordeelaar zal, wanneer hij hier of daar een distel of een doornstruik ontmoet op zijn wandeling, daarom nog niet elke bloem meedoogenloos uitrukken”.

Kraan was reeds een man op leeftijd, toen hij zijn verzen uitgaf; in 1826 werd hij te Brugge door de Koninklijke Maatschappij van Vaderlandsche Taal- en Letterkunde, met haren Gouden Eerepenning bekroond. Hij schijnt Vondel en vooral Bilderdijk gelezen te hebben en de oude dichters der Grieken en Romeinen bij naam te kennen, want telkens noemt hij hen en raakt daarbij in geestdrift.

In diezelfde voorrede lezen wij: „In weerwil dezer zeldzaamheid echter, waag ik het, om eenige mijner dichtvruchten het publiek aan te bieden. Ik doe dit niet, alsof ik juist vreesde, dat de poëzie aan verval van krachten zoude wegwijnen, wanneer ik mijn verzen terughield, o neen! maar ik doe het, omdat met het klimmen mijner jaren, de aandrang sterker werd, om, bij gemis aan rang en vermogen, *toch nog iets achter te laten*, voor mijn dierbaarste betrekkingen en vrienden”.

'k Was zoo vrij enkele woorden te cursiveeren, om te doen uitkomen welk een beminnelijk mensch onze dichter was. Wij zullen op enkele verzen wijzen om zijn talent nader te leeren kennen. In de natuur was hij thuis; zie dit beeld van een stofwolk, die komt aanzetten:

Nu rijst een wolk van stof
als wolk vooruitgedrongen.

En luister eens naar 't vers,
zoo vol geluid:

Het klokken van de gans,
die vliëgend westwaarts spoedt
en 't piepend sneeuwgekraak.

Gevoel voor 't snel voorbijgaan
van jeugdigheden spreekt uit
den tweeden regel van:

Nog blind voor letterkunde
en poëzij
*Dreef 't lenteleven me als een
droom voorbij.*

Welke schipper uit onzen tijd, vraag ik, voelt het leven zóó
dichterlijk aan?

Den man, die bekend is met vaarten en slooten herkennen wij:

Het nachtelijk vorschgekwaak
Verstomt in 't laag moeras.

Aardig is het woord „ruischpijp” in:

Waar menig herder
van liefde en zoete min
mocht op zijn ruischpijp kweelen.

Vast van slag zijn:

Amphion zingt: — de woeste scharen
verstommen voor zijn godlijk lied....

en het rhythmisch-stevige:

Al trager zakt nu de avond neer,
en vlugger komt de morgen dagen.

Licht van levensblijheid is:

De zon breekt door;
de spreek zit op het dak te
fluiten
en plooit zijn wiek in de
uchtendgloor.

Niet waar, dit zou een modern
dichter ook geschreven kunnen
hebben?

Luistert eens naar 't volgend
deuntje:

't Beekje ruischt langs groene
zoomen,
't elzenblad is weer ontplooid.
't veld met versch gebloemt
getooid.

Alles jubelt in de Mei.
t Speelziek kalf zwiert door de
wei,

als ten tweeden maal geboren;
hunkrend, met gekromden horen
dringt het rund de staldeur uit.

Ruim vijftig jaar later zou
Willem Kloos schrijven in zijn
„Okeanos”:

En zag die schoft'ge flanken in
hun zwaai
en logge schommel en de halve
maan
der horens, zich tekenend met
scherpen trek
tegen dien verren achtergrond
van goud,
als donkre schimmen in een zee
van licht.

En J. Winkler Prins in zijn
„Ossen”:

breedschoftige ossen
zacht bruinrood, glanzig en van
hoornen hoog.

Verskil in visie, maar de visie
is bij alle drie echt.

Ten slotte een liedje op het
ijsvermaak:

Zie, hoe drok is in 't verschiet,
't schijnt een stad gebouwd
van riet.

Hoor dat loeiend horenschallen
van de tenters voor hun stallen,
ieder snoeft op zijn gelag
onder 't wapp'ren van de vlag.

Ginder op de spiegelbaan
snellen troepen af en aan,
die in 't vlug en hellend streven
als op vogelvlerven zweven....
(Zie toch), welk een lange rij
zwiert in maatslag snel voorbij.

Links terzijde van het pad
draait een loshoofd, wild en rad,
als de weerhaan op een toren,
De aard zal van zijn wondren

hooren,
want in kunstig letterschrift,
staat zijn naam in 't ijs gegrift.

Kleppers, rijk aan zwier en pracht,
zwaar met zilvren tooi bevracht,
doen nu, onder schel rinkinken,
's meesters rang in de oogen

blinken;
hupp'len voor de kostbre sleë,
dartlend als de jonge ree.

'k Wend mijn oog, (het weer) is stil,
naar de vloot in gindsche kil;
't labberkoeltje schijnt te keeren,
't zeiltje wappert bij 't lavéren,
en het wimpeltje aan den top
heft zich golvend hooger op.

Wat mij ooit een vreemdeling noem'
Holland komt alleen den roem
van niets slechts door stroom en barer,

Foto C. Steenberghe.

DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM.
HET POORTJE IN DE ENGE LOMBARDSTEEG.

EEN MOOI PLEKJE IN DE DUINEN VAN VOORNE.

maar op vast kristal te varen:
kieltjes op het spiegelmeer. . . .

De avondschemer zakt op de aard',
't landvolk keert weer tot zijn haard,
pijlsnel op den stalen schinkel.
Langzaam zwijgt het belgerinkel;
en ik volg den stedeling
in zijn winteravondkring.

't Was volle zomer, toen ik dit liedje, zoo sprankelend van leven, overschreef uit 't oude vergeelde boekje, maar tijgen wij al weer niet naar den herfst, nu Sint Jan voorbij is, Sint Jan, die doet beseffen hoe de getijden op elkaar volgen. Ook de geslachten der menschen volgen elkander op. Uit dat voorbijgaande het blijvende te puren, ziet, dat is een vreugd, die warmte wekt en blijheid.

October '13.

JOANNES REDDINGIUS.

EEN MOOI PLEKJE IN DE DUINEN VAN VOORNE.

NIET over de schilderachtige duinenreeks in 't Hollands Noorderkwartier, bij Schoorl, Bergen, Egmond of Katwijk, noch over de zoo welbekende golvende zandkruinen bij Scheveningen of over de zeeweringen aan de Zuidgrens op de Zeeuwsche eilanden zal deze kleine schets spreken. Mijn bewonderend-blij herinneren gaat naar een zeldzaam bekoorlijk plekje in de duinen op het Zuid-Hollandsche eiland Voorne, in de nabijheid van het dorp Rockanje; of, wat vermoedelijk duidelijker de ligging aangeeft: een deel van het kustland ten Zuid-Westen van de badplaats Oostvoorne tot den laatsten duintop aan het Haringvliet bij Hellevoetsluis.

't Oude rijmpje:

„Rockanje
hoe kom ik an je,
hoe kom ik van je?”

heeft veel van zijn beteekenis verloren nu sedert een tiental jaren eene Stoomtram-verbinding met Rotterdam bestaat die in vijf kwartier talrijke bezoekers naar den Briel en Oostvoorne en ook naar Hellevoetsluis voert. De grintwegen op het eiland, sommige met een steenen paardenpad in het midden, zijn over het geheel zeer goed om te fietsen. Alleen in den tijd van het vervoer der beetwortelen verkeerden vele wegen in ongunstigen toestand.

Van den Briel of van Hellevoetsluis moet men ongeveer een uur wandelen alvorens men de duinen bereikt langs zonnige dijken en stoffige landwegen.

Maar, in het buitenland getroost men zich toch ook menigmaal zooveel onbekende wegen waarlangs de „reisgids” ons brengt en die waarlijk niet altijd veel

natuurschoon bieden! 'k Herinner me eer zonnigen, eindeloozen weg ter weerszijden met jonge vruchtboomen beplant van Malchin voerend naar Stavenhagen, Frits Reuter's geboorteplaats; hel-schitterende wandelwegen in de heuvelachtige omstreken van Wiesbaden en in het Sauerland; een stoffige straat langs gore huurkazernes die van Hamburg naar Hagenbeck's beroemde „Thierpark” in Stellingen leidt en op een uitstapje van Parijs naar Versailles met den tramway ijverden zonnebrand en stofwolken in krachtsuitingen. Toch vindt menigeen in het buitenland alles belangwekkend en aantrekkelijk en is eerder tot bewonderen geneigd dan in ons eigen land het schoon van dijken en wegen langs wei- en bouwland, wetering en slooten te waardeeren. Want: „Niet van het ding, doch van de aanschuwende geest zelve is de schoonheid!” Mooi is 't, heerlijk mooi, 't echt Hollandsch landschap met weiden vol madelieven en boterbloemen, waarin de wollige schapen en bonte koeien en waarboven de leeuwerik jubelend stijgt. De akkers met wuivend graan en de zoetgeurende boekweit-, aardappel- en boonenvelden. De slootkant met hondsdraf, zilverschoon, hoefblad en doove netel en de groenende algen in het zacht rimplend water. De donkere boomgroepen om

verre hoeven en dorpskerken. De kleurigbloesemende boomgaard en de wijde wazige luchten! Door zulke Hollandsche landouwen leidt de weg naar genoemde duinstreek, te weinig bekend nog doch mogelijk ook juist daardoor zoo vol en weelderig in stille pracht opbloeiend, zoo aantrekkelijk en bekorend, zoo ongerept en vredig. De dichtbegroeide duinpannen leveren een verscheidenheid van boomen en bloemen als wel zeldzaam in ons land binnen een zoo betrekkelijk klein bestek wordt aangetroffen.

Voor we de hooge duinen bereiken, komen we langs vele kleine vijvertjes en poelen. In het stil-troebel water zijn een menigte poelslakken en groote massa's kikkerdril waarin de kleine dikkopjes nog slechts als zwarte stippen zichtbaar zijn.

Blanke wolkenlucht spiegelt in de klare vijvertjes waarin 't wemelt van salamanders, geel-gerande watertorren, bloedzuigers, waterspinnen, schaatsenloopers en de lustige draaikevertjes waarvan Guido Gezelle zingt:

„O krinklende, winklende waterding,
met 't zwarte kabotseken aan,
wat zien ik toch geren uw kopke flink
al schrijven op 't waterke gaan! enz.

Fijn-ranke haften en libellen vangen in hun gazen vleugeltjes het lichtend zongesprankel.

Afwisselend met helm zijn vele duinen begroeid met welig gras, waarin bladmossen, de paarsche thijm, viooltjes, sedum en het geurig walstroo; in den vollen zomer is 't op sommige plaatsen één witte weide met Parnassia.

Omgeven van elzen en wilgen, berken en den wilden sneeuwal ligt het „Quackjeswater”, een zoet-water meertje, dat nu eens

EEN MOOI PLEKJE IN DE DUINEN VAN VOORNE.

de omringende vlakten overstroomt, dan weer tot op $\frac{1}{3}$ indroogt, de dotterbloemen, watermunt en andere moerasplanten vrijlatend. Een menigte vogels nestelen hier ongestoord en in het voorjaar gluren over de duinkopjes de jonge konijnen naar de zeldzame bezoekers. Duinrozen kleuren zacht rose en de kamperfoelie strengelt zich, welig bloeiend door de eikenboschjes. Op de hooge duintoppen ruischt de zeewind door de zilver populieren en van hier heeft men een prachtig vergezicht op het wijde watervlak, waar donkere schepen doemen; in den herfst tinten de bessen van Geldersche roos, van Meidoorn, berberis, duindoorn en liguster van hel-rood, geel, tot in het diepste zwart om een kleine, rustiggroene vallei. Zeldzame orchideeën en het teere Guichelheil heeft men hier ook gevonden.

Voor Mycologen is 't een aardig terrein met verschillende soorten paddestoelen.

Naast de giftige Amanita bulbosa, de mooie eetbare champignons, zoogenaamde heksenkringen van Merasmius oreades, terwijl de geurige Moriële menig smakelijk hapje levert.

In de laatste jaren wordt een bewijs van toegang tot dit verpachte deel der duinen vereischt, hetwelk bij aanvraag te verkrijgen is bij den Heer van Dijk te Brielle.

Nog is als bijzonderheid in het dorp Rockanje te vermelden een meertje „de Waal” geheeten, waarvan het water zeer kalkhoudend is; aan de modder wordt geneeskrachtige invloed toegeschreven, voornamelijk tegen rheumatiek. Het „Ouackjeswater” zelf is de bron voor de waterlevering aan Hellevoetsluis en omstreken; op eenigen afstand in de duinen ligt het pompstation met woning van den machinist. Aan de landzijde der duinen liggen vele kleine hoeven, omringd van ooftboomen en groententuin.

Moge deze kleine beschrijving opwekken tot meerder bezoek en daardoor voller waardeeren en genieten van bloem- en bloesempracht in de weelde van dit rijke plekje kustland.

L. DE RONDE-HOHN.

OOGKLEPPEN BIJ PAARDEN.

Het paard staat onder de dienaren van den mensch in het eerste gelid; het is zijn schoonste verovering, doch ook zijn edelste slachtoffer.

De vereenigingen voor Dierenbescherming hebben dan ook eene uitgebreide taak. Behalve de vele gevallen van mishandeling — en niet het minst het laten trekken van te zware lasten — die maar al te dikwijls voorkomen, doch waartegen maatregelen kunnen worden genomen, bestaan er ook nog kwellingen ten opzichte van het tuig der paarden.

Men zal hierbij allereerst denken aan den opzetteugel, doch er is eene nog grootere kwelling, die bovendien, voor wat tuigpaarden betreft, overal voorkomt.

Die kwelling zijn de oogkleppen. De oogkleppen blijven gehandhaafd, omdat zij tot eene ingewortelde (verkeerde) gewoonte zijn geworden. Zij zijn niet alleen onnoodig, zij zijn schadelijk!

De oogkleppen drukken den zoo gevoeligen oogappel; zij hullen het paard in eene halve duisternis, maken het treurig, maken het bovendien tot het eenige levende wezen op de wereld dat verstoken is van het rechtmatige recht om te zien.

Foto C. Steenbergh.

OOGKLEPPEN. ZOO IS HET NU.

Foto C. Steenbergh.

OOGKLEPPEN.

Van welk standpunt ook beschouwd, blijkt steeds het gebruik der oogkleppen nadeelig te zijn.

Daar de oogkleppen de natuurlijke richting van den blik verhinderen, veroorzaakt zulks een eerste physiologisch gebrek, want de oogen van het paard zijn derwijze geplaatst, dat het vóór zich, om zich heen en achter zich kan zien.

De oogkleppen noodzaken het steeds vooruit te gluren. Om deze reden hebben doktoren in vele streken van Frankrijk, alsook in sommige plaatsen in Zwitserland, België en Holland, de oogkleppen van het hoofdstel hunner paarden doen verwijderen.

Ten opzichte van het tuig is gebleken, dat de oogkleppen dikwijls slecht bevestigd zijn, daardoor tegen het oog drukken of — hetgeen vooral bij oude tuigen het geval is — heen en weer kleppen als zeilen in den wind; zelfs zijn soms beide nadeelen gecombineerd, het eene rechts, het andere links.

Gedurende de warmte-periode, verhinderen de oogkleppen de lucht-circulatie en het door de zon geblakerde leer prikkelt het hoornvlies. Wanneer het etenstijd is, gaat de koetsier zich hier of daar verpozen, doch voor het half verblinde paard bestaat geen verpoozing.

Het touw van den voederzak, dien men het omgehangen heeft, vermeerderd de drukking van de oogkleppen op de oogen, de oogharen komen dikwijls onder het ooglid en de marteling wordt hierdoor nog vergroot.

Na de geschetste physiologische gebreken en de lichamelijke kwellingen, komen nog de nadeelige gevolgen van het gebruik der oogkleppen, met betrekking tot den gang, de vrees en het gebruik van de zweep.

De gang van een paard dat met oogkleppen loopt, is geheel anders dan die van een paard dat zijn weg en de omgeving kan overzien.

Een koetsier, die steeds zijn paard met oogkleppen heeft gereden en die daarna verwijderd, zal de waarheid van het bovenstaande ondervinden.

Indien hij daarentegen later zijn paard weder eens een hoofdstel met oogkleppen aandoet, zal het paard eene ongewone ongerustheid aan den dag leggen en slechts aarzelend in gang te brengen zijn.

Wat de vrees betreft, zal men wellicht zeggen dat het paard een vreesachtig dier is, dat slecht ziet en dat zonder oogkleppen overal van zal schrikken.

Dit is eene groote dwaling!

Indien het paard slecht ziet, zal het nog veel slechter zien wanneer het half blind gemaakt is; juist het halve waarnemingsvermogen veroorzaakt of vergroot de vrees.

Het paard is verschrikt door de geluiden, die het hoort zonder er de oorzaak van te kennen.

Het beste bewijs dat de oogkleppen zeer goed gemist kunnen worden — zelfs afgezien van de hierboven gereleveerde nadeelen die het gebruik er van veroorzaken — is wel het feit, dat men ze bij rijpaarden niet gebruikt, ook niet bij het leger.

Een laatste nadeel van het gebruik der oogkleppen is het isolement waarin het paard verkeert met betrekking tot den koetsier; het kan de beweging niet zien waarmede de zweep wordt opgeheven om een slag(slagen) toe te brengen en kan dus niet zijn gang versnellen om de toegedachte tuchtiging te ontgaan. Het gevolg is: onnoodige slagen.

Laat men derhalve onnoodig lijden voorkomen en de zwakke wezens, de anonymi der straten, die niet de middelen hebben om zichzelf te verdedigen, beschermen.

Armand Sylvester dichtte terecht:

Le Dieu qui les couvrit d'une éternelle enfance,
Leur donna la pitié de l'homme pour défense. . . .

A. J. G. VAN MERKESTEIJN.

STADSPLEINEN.

Ik min der groote steden breed-deinende pleinen,
Waar vlakken licht op bonte kinderstoeten vallen,
Waar franke lachen tot de zon hun lusten schallen
En levens hoog en heerlijk in oprechtheid schijnen.

Ik min de pleinen, waar de winden 't kleed doen deinen
En waaien blaadren tot dansgrage honderdtallen,
Waar niet het oog de weering ziet van sterke wallen,
Die vrijheid's schoone zijn vlugvoetig doen verdwijnen.

Ik min der wijdheid fijn' en vogel-verre vlucht,
Die niet de scherpe banden van ruw binden ducht,

Maar leeft bij klaren hemel en het teere bloeien
Van bloem en boomen in een feestlijk-kleurig park,
Bij wind en wolk, die zeilt als rijk-getuigde bark,
In 't varen rap, wijl hem niet kwellen felle boeien. . . .

KÄTHE MUSSCHE.

DE BOONENKEVER.

(BRUCHUS RUPIMANUS BOH.) (Slot).

DE erwtenkever, die eenzaam in zijn vrucht verscholen zit, gebruikt er precies zooveel van, als noodig is, om er een nauw gangetje voor de larve in te graven. De rest blijft onaangetast, en is in staat te ontkiemen, ja zelfs nog als voedsel dienst te doen, altijd, als men niet al te vies is uitgevallen. Het Amerikaansche insect is zoo bescheiden niet, het put zijn snijboon finaal uit, hij maakt er iets walgelijks van, dat de varkens zelfs niet lusten. Amerika is niet bijster beminnelijk als het ons zijn insectenplagen toezendt 1). Het heeft ons reeds de Phylloxera bezorgd, die rampspoedige luis, waartegen onze wijnbouwers bij voortdurend te strijden hebben, het brengt ons thans den boonkever, die de toekomst ernstig bedreigt. En dat het gevaar niet denkbeeldig is, zal uit de volgende proeven blijken.

Bijna drie jaar lang staat op de tafel van mijn werkkamer een collectie van eenige dozijnen stopflesschen, overdekt met een gazen sluier, die de ontvluchting belet en tevens een aanhoudende luchtverschieving mogelijk maakt. Dat is mijn roofdieren-galerij. Ik kweek er den boonkever in en wijzig den leefregel naar mijn welbehagen. Dit verkondigt mij, onder meer, dat het insect, ver van eenzijdig te zijn, in de keuze van zijn nederzettingen, op enkele zeldzame uitzonderingen na, al onze peulvruchten voor lief neemt.

Alle snijboonen zijn van zijn gading, de witte zoowel als de zwarte, de roode zoowel als de gevlekte, de kleine zoowel als de groote, die van den laatsten oogst, zoowel als die van vroegere jaren, welke zelfs niet in kokend water week te krijgen zijn. 't Liefst worden ze aangetast in den toestand van vrije boon, omdat 't boren dan minder tijd en moeite eischt, maar indien de gedopte boonen mochten ontbreken, dan worden dezulken, die de beschutting van hun natuurlijk omhulsel genieten, met evenveel kracht aangevallen. Dwars door de dikwijls taaie perkamentachtige schil heen, weten de pas in 't leven verschenen wormpjes ze heel best te bereiken. Op deze manier geschiedt de inval in 't vrije veld.

In hooge gunst staat eveneens de slingerboon met lange peul, hier *lou jaiou borgné* genoemd, de „éénoogige" snijboon, ten gevolge van het zwarte vlekje, dat men er aan waarneemt. Ik meen zelfs een zekere voorliefde voor dat gerecht bij mijn voedsterlingen te hebben waargenomen.

Tot zoover doet zich niets abnormaals voor: de *Bruchus* blijft zich uitsluitend bepalen tot het geslacht *Phasolus*. Maar dat verergert het gevaar en toont ons den snijboonen-liefhebber onder een onverwacht licht. De *Bruchus* aanvaardt zonder de minste aarzeling de droge erwt, de groote boon, de lathyrus, de wikke, de grauwe erwt, ze gaat, steeds voldaan van de een naar de andere, haar familie gedijt op deze verschillende groenten even voorspoedig als op de snijboon. Alleen de lins wordt versmaad, waarschijnlijk ten gevolge van haar onvoldoende volume. Welk een gevreesde uitbuiters is toch die Amerikaansche Boonentor!

Dat kwaad zou nog ernstiger zijn als het immer vraatzuchtige insect, zooals ik aanvankelijk vreesde, na de leguminosen ook de graangewassen aantastte. Maar dit geschiedt niet. Zet ik den *Bruchus* in mijn stopflesschen tarwe, gerst, rijst of maïs voor, dan bezwijkt ze onvermijdelijk zonder nakroost achter te laten. Met olie-achtige zaden zooals de ricinus, en de zaden van de groote zonnebloem is het resultaat precies hetzelfde. Buiten de peulvruchten is niets van haar gading.

De eitjes zijn wit van kleur en cilindervormig uitgerekt. Ze worden zonder eenige regelmaat zonder eenige voorkeur voor de plaats, gedeponeerd. Het wijfje legt ze, of afzonderlijk, of als kleine groepjes evenzeer tegen de wanden der stopflesschen op de snijboonen. Ze gaat hierbij zóó slordig te werk dat ze zelfs hecht aan maiskorrels, koffieboonen, ricinusboonen en andere zaden, waarop de jongen na korten tijd moeten omkomen, daar het voedsel niet naar haar smaak is. Waartoe zou hier de moederlijke helderziendheid baten? 't Doet er weinig toe, op welke plek de kiemen neergelegd zijn, want het is de plicht der jonggeborenen er op uit te gaan en zelf de geschikte punten van aanval te vinden.

Na hoogstens vijf dagen komt het eitje uit. Er komt een lief wit schepseltje met een roestkleurig kopje uit te voorschijn, niet meer dan een even zichtbaar stipje. Het wormpje zwelt aan de voorzijde op, ten einde meer kracht te geven aan zijn werktuig, zijn kaken, die den korrel, niet minder hard dan hout, moeten doorboren. Aanstands begint het kruipend ongedierte op goed geluk rond te dwalen met een spoed, dien men, zijn jeugdige leeftijd in aanmerking genomen, niet verwachten zou. 't Is hem te doen zoo spoedig mogelijk een geschikt tehuis en een welvoorzien provisiekamer te vinden.

Aanstands zie ik het wormpje de taaie zaadhuid doorboren, ik ben getuige van zijn moeitvollen arbeid; ik verras hem, halverlijve in een boorgat verdwenen, aan welks mond een wit poeder wordt aangetroffen dat bij het boren ontstaan is. Het treedt

Foto C. Steenberg.

OOGKLEPPEN.
VRIJ GEZICHTSVELD.

te zijn te gaan verhuizen, zoo lang er nog eetbare boonen zijn. Paringen hebben plaats in de leege ruimten tusschen de korrels: de wijfjes leggen er op goed geluk haar eitjes in en de jongen vestigen zich deels op de gave, deels op de aangeboorde, doch nog niet uitgeputte zaden, en zoo lang het seizoen duurt, begint om de vijf weken het gekriool opnieuw. Het laatste geslacht eindelijk, dat van September of October, blijft in de gangen sluimeren, tot de eerste warme dagen weer zullen aangebroken zijn.

Indien de vernietiger der snijboonen 't ons eens te lastig mocht maken, zou het niet zoo heel moeilijk zijn hem een verdelgingsoorlog aan te doen. Zijn zeden en gewoonten doen ons de daarbij te volgen tactiek aan de hand. Het is een uitbuiters van den drogen oogst, die in de schuur gebracht en in de magazijnen opgestapeld ligt. Is het moeilijk ons in 't vrije veld met hem te bemoeien, het is bovendien vrijwel onnoodig. De vijand vestigt zich ten onzent en bevindt zich binnen ons bereik. Van dat oogenblik af wordt ons met behulp van insecticiden de verdediging betrekkelijk gemakkelijk gemaakt 2).

J. H. FABRE. (Vert. door P. G.)

1) Europa maakt intusschen het zusterwerelddeel ook wel eens onaangename cadeautjes. Zoo heeft de bestrijding van twee geïmporteerde Europeesche vlindersoorten de U. S. A. reeds millioenen dollars gekost!

2) De landbouwer zal wellicht wenschen te weten op welke wijze en waarmede hij den Boonenkever (*Bruchus rufimanus Bohem.*) (de Amerikanen heeten hem *Bruchus fabae*), te lijf kan gaan:

- 1e. Laat niets op den akker achter;
- 2e. Dood larven en kevers, door de aangetaste boonen in goedsluitende kisten te brengen, waarin zwavelkoolstof gebracht wordt; inlichtingen omtrent toepassing steeds aanvragen aan een Phytopathologisch Instituut.
- 3e. Verbrand aangetaste boonen, werp ze nooit weg.
- 4e. Gebruik nimmer geïnfecteerd zaaizel.

S. L.

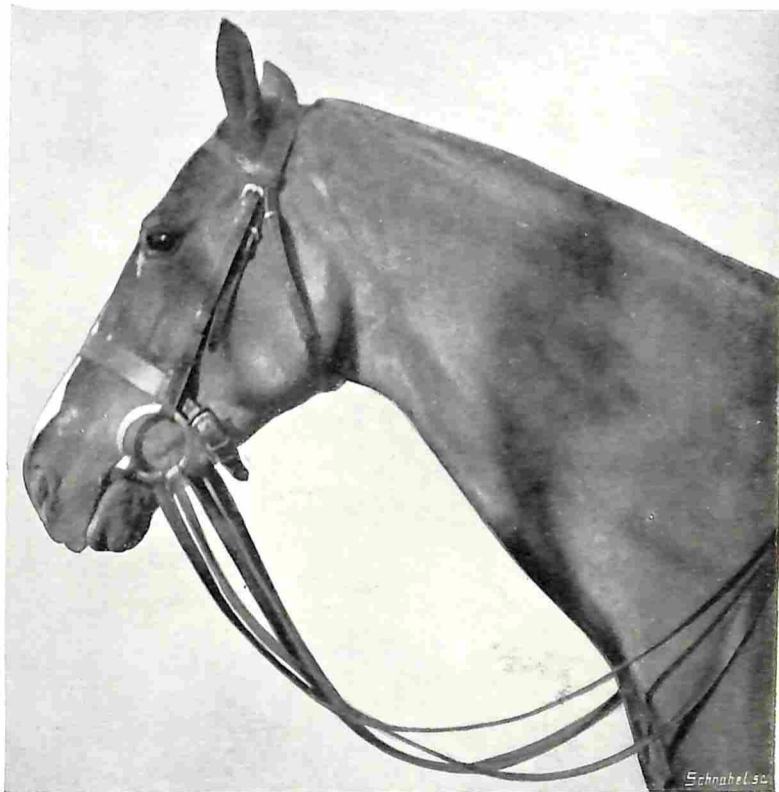

Foto C. Steenberg.

OOGKLEPPEN. ZOO MOET HET WORDEN.

HET HUIS DEN BRAMEL.

EEN half uur gaans noordelijk van Vorden verheft zich 't kasteel den Bramel, een vriendelijk landhuis in een schoone boschrijke omgeving.

Op 't ruime voorplein, door een gracht omsloten, vindt men verschillende perken van bloemen en sierplanten, alsmede prachtige boomen, onder welks bladerkronen tal van menschen een flinke regenbui zouden kunnen ontwijken. Bovendien verheffen zich hier een hooge magnolia en twee statige tulpeboomen.

Als we de tweede brug, — vroeger waren 't beide naar ouden trant ophaalbruggen — overgegaan en de steenen trap zijn opgeklimmen, geven twee zware deuren toegang tot de zeer ruime vestibule, welke de geheele diepte van 't huis beslaat tusschen de beide aan de achterzijde uitspringende vleugels.

Hier hangen aan den wand de kaarten van de bezitting en voorts prijken er verschillende attributen van de jacht, waaronder fraaie geweien van herten en reeën, welke laatste afkomstig zijn van dieren, die door den eigenaar onder den Bramel werden geschoten.

Zware eikenhouten balken schragen de zoldering. Fraaie bloemen en sierplanten dragen 't hunne bij om 't geheel een smaakvol aanzien te geven.

De westzijde van 't gebouw beneden wordt ingenomen door twee ruime zalen. De eerste is de eetzaal, waarvan de wanden met eikenhout zijn besloten. Zelfs de kasten zijn hier van 't zelfde hout.

Daarachter en er door schuifdeuren mee verbonden, is de salon. Een fraaie, reusachtige koperen lichtkroon bevat de elektrische lampen. Het geheele huis, de bijgebouwen en ook het voorplein worden elektrisch verlicht. Daarmee wordt bovendien op een nabij gelegen terrein het koren gemalen, het hout tot planken gezaagd en ander zwaar werk verricht.

In een gebouw nevens de flink ingerichte paardenstallen en 't koetshuis bevindt zich de machine met de toestellen, die de benodigde electriciteit voortbrengen.

In den ruimen salon vindt men verder een kast, gevuld met antiek blauw porselein, in een kleinere kast er nevens Fransch porselein en in den tegenovergestelden hoek een kast met klein zilver.

In de ruime voorzaal, oostelijk van 't gebouw, zijn de wanden eveneens bekleed en is tevens de vloer kunstig ingelegd met eikenhout. Hier trekt een mooie lichtkroon, uit de horens van herten kunstig vervaardigd, de opmerkzaamheid. De tegenwoordige eigenaar, de heer W. J. Thate, heeft deze tot studeervertrek ingericht.

Kostbare schilderijen, alsmede oud porselein tooien de wanden der verschillende zalen.

Foto C. Steenhergh.

HET HUIS DEN BRAMEL. VOORGEVEL.

In 't sierlijk achtergebouwtje vindt men de ruime keuken en een klein studeervertrek, waar behalve een grooten voorraad boekwerken ook de monsters van een aantal verschillende steensoorten te zien zijn. Dit gebouwtje is opgetrokken in den trant der 16de eeuw.

Met zijn ronde deur, zijn kruisvensters en trapgevels, alsmede door de kleur der steenen, sluit het zich zeer goed aan bij 't hoofdgebouw en maakt het den indruk van een oud bouwwerk in verband met de hooge, strenge muren van den met klimop en wilden wingerd begroeiden achtergevel.

Het uitzicht, 't welk de verschillende zalen en kamers, niet het minst die van de bovenverdieping, bieden, is uitermate schoon.

Wat het Huis zelf betreft, dat heeft in den loop der eeuwen blijkbaar zeer groote veranderingen ondergaan. De grondslagen zijn ongetwijfeld in den ouden tijd reeds gelegd. In de ruime kelders vindt men als bij ieder oud kasteel, de dikke muren en de zware steenen zoldering met de zoogenaamde kruisbogen.

Huis en tuin met de bijgebouwen zijn alsmede door grachten omsloten.

De omgeving is zeer schoon en boschrijk. Aan weerszijden van de geplaveide oprijlaan vindt men hooge akkers, verder op ziet men de bosschen van den Bramel en 't Enzerink, die zich aansluiten bij de met dennen en heidekruid begroeide streek, bekend onder de naam van 't Grootte veld en 't Galgengor.

Vlak bij 't kasteel vindt men fraaie boomen en boomgroepen, die vooral in lente en herfst een waarlijk betooverende verscheidenheid van kleuren en tinten vertoonen. De prachtige bruine beuken zijn dan heel mooi bruin; de twee kloeke, tamme kastanjeboomen pronken dan met prachtige bruine kuiven; het loof der accasia's is dan nog frischgroen; dat der eiken begint reeds te verkleuren.

Die fraaie boomen staan daar op eenigen afstand van elkander en van 't achter hen oprijzend bosch en de ruime weide met grazend vee, als vormden ze de ontzagwekkende voorhoede van een slagvaardig leger.

Van 't bosch zelf zijn verder op een groep kolossale lindeboomen als uit de rij vooruitgetreden als om het terrein te verkennen.

Ter rechterzijde, aan den breeden landweg staat ook een verbaazend dikke, breedgetakte woudreus. De vereeniging voor Vreemdelingenverkeer heeft onder zijn lommer een doelmatige bank geplaatst, evenals ook op verschillende punten elders.

Vlak bij den ingang van 't kasteel staat een bijzonder fraaie boomgroep, gevormd door een eik, een plataan en een linde, waarachter een Amerikaansche eik de kruin verheft.

Den grooten tuin bereikt men langs een door sierheesters begroeid pad. Hier trekt ook een zeldzaam groote kruisdoorn de opmerkzaamheid.

Aan de overzijde van 't pad, dat ten oosten naar 't bosch voert, staan nevens de houtzagerij twee prachtige groene beuken als „gezworen kameraden” naast elkander, met hun takken door elkaar gestrengeld. Men noemt die twee Filemon en Baucis en vertelt, dat daaronder in tijden van geloofsvervolging gepreekt werd. De sage meldt bovendien, dat ter plaatse waar zij zich verheffen, een schat begraven ligt.

(Slot volgt.)

H. J. KREBBERS.

FRUITTEELT.

HOE KRIJGT MEN BLOEM EN VRUCHT?

VÓÓR het bespreken der meer bijzondere beschouwingen over de bloemvorming en de bewerkingen ter verkrijging van bloemvorming is het gewenscht een korte inleiding te geven. Deze inleiding gaat uit den aard der zaak over de groei en de voortplanting in het algemeen.

In den regel verstaat men onder voortplanting het vormen van bijzondere organen, wier functie daarin bestaat, dat ze de oorsprong aan nieuwe planten geven. Zoals bij de Algen of Wieren zien we ook bij vele andere planten nu eens een voortplanting langs geslachtelijken-, dan weer langs ongeslachtelijken weg.

Voor niet langen tijd heeft men gemeend, dat de verklaring van de vraag of men geslachtelijke of ongeslachtelijke voortplanting kreeg, zuiver in het inwendige der planten te vinden was, en dat bij de lagere planten, speciaal bij de algen, ongeslachtelijke en geslachtelijke voortplanting elkaar regelmatig afwisselden.

Men nam aan, dat de voortplanting een noodzakelijk product der inwendige ontwikkeling was, en dat deze intreedt, als de plant een zekere grootte of een zekere ouderdom bereikt heeft.

Onderzoekingen van Klebs echter leerden, dat bij passende uitwendige voorwaarden beslist slechts celgroei en celdeeling volgt; dat slechts door bepaalde uitwendige drijfveeren de vorming van voortplantingsorganen optreedt en dat de aard daarvan doorgaans niet slechts door inwendige oorzaken bepaald wordt. Inwendige oorzaken spelen hier, zooals overal, in zoverre een gewichtige rol, dat ze eerst de geschiktheid der planten bepalen, om deze op uitwendige invloeden te doen reageren. De buitenwereld levert dus slechts de noodzakelijke prikkel.

Zoo zien we o.a. dat de Ulothrix, een wier, bij voortdurende

Schubert.

Foto C. Steenbergh.

POORTJE IN DEN ZUIDELIJKEN GEVEL VAN HET
HUIS DEN BRAMEL.

gunstige omstandigheden geen sporen vormt; daartegen wel bij ongunstige omstandigheden.

Nog sterker voorbeeld geeft de gist, die sinds eeuwen vegetatief, dus langs ongeslachtelijke weg, werd en wordt vermeerderd en die onder bijzondere omstandigheden slechts tot sporenvorming, dus geslachtelijke voortplantingen kan worden aangezet. Deze sporenvorming kunnen we derhalve vergelijken met de bloeirijpheid der hoogere planten. Beiden zijn het slot van de vegetatieve groei.

Bij de hoogere planten treffen we ook voorbeelden aan van onafgebroken vegetatieve vermeerdering (zonder generatie dus) o.a. het sedert eeuwen stekken van wilg, populier, suikerriet enz.

Wanneer en waarom ziet men dan wel de bloei optreden?

Het bloerijp zijn, geeft spoedig bloei, toch ziet men wel eens bij de eik, die eerst in z'n 60—80ste jaar bloeit, reeds in het eerste jaar bloei; uitwendige omstandigheden veroorzaken dus bloei. Zoo bloeit klimop wel op zonnig-warme standplaatsen; in boschschaduw krijgen we echter alleen vegetatieve groei.

Dat een uitwendige invloed bij deze planten dezelfde invloed heeft als bij de eencellige algen of wieren is niet direct hiernêe verklaard. Bij droge grond, die het bloeien bevordert, of vochtige grond, die dit tegengaat, komen direct eerst de wortels in aanmerking, indirect de bovenaardsche organen. Hiertusschen bestaat dus verband, evenzoogoed als we zien, dat bij overvloedige groei gebrek aan bloei behoort en omgekeerd.

Tot voor korten tijd meende men, dat deze bloemvorming aan een bepaalden ouderdom gebonden was.

Tegen deze theorie zijn echter meer en meer bedenkingen gerezen. Zoals reeds gezegd is, was Klebs de eerste, die het optreden der voortplantingsorganen aan uitwendige oorzaken toeschreef. Deze zijn dan in hoofdzaak: Licht, temperaturen (positief of negatief ongunstig, dus te hooge of te lage temperatuur), vochtigheid en voeding (gebrek of slecht). Niet zoozeer berust de werking op één van deze factoren afzonderlijk maar meestal op een combinatie van meerdere. Zoo wordt met zekerheid opgegeven, dat de spar (*Picea*

excelsa) op magere, zonnige grond meest op haar 15e jaar bloeibaar wordt, terwijl ze anders op 30 à 40 jarige leeftijd bloeit (vrucht 50—70 jaar).

De invloed van ieder van deze factoren is niet na te gaan. Zoo zijn droogte van den grond en gebrek aan voedsel, lage temperatuur en slechte voedselopname met de geringere groei, enz. te nauw aan elkaar verbonden om van ieder een invloed op het bloeien van de planten te bespreken.

Weinig onderzoekingen zijn nog verricht met het oog op het verband tusschen ouderdom en bloei. Vele gegevens wijzen echter op een vervroegd bloeien.

Dus is dan de generatieve rijpheid van de plant niet onwrikbaar aan een bepaalde graad der vegetatieve ontwikkeling verbonden. Wel moet een bepaald minimum van groei bereikt zijn, maar dan volgt een gebied van allerlei variaties voor de intrede van den bloei.

Vele voorbeelden in Diels' „Jugendformen und Blütenreife im Pflanzenreich" toonen aan, dat bij deze voortijdige bloei of „dwergvorm", de bloeirijpheid door droogte en storing der de vegetatie (groei) bevorderende voeding wordt in de hand gewerkt.

Deze uitkomsten kunnen we kunstmatig ook verkrijgen. Zoo zullen we door planten te enten op zwakgroeiende onderstammen, door drooghouden, door verplanten of verpooten, zoodat de wortels in aantal verminderen, enz. deze tot bloei kunnen dwingen.

De wet van het behoud der soort geldt hier. De planten trachten nl. in zoo'n geval zaad te vormen om zich generatief voort te planten als de groei vermindert.

Gebruikmakende van deze ondervinding kunnen we de meeste planten, zoo niet alle, dwingen tot bloemvorming en zoo mogelijk tot het voortbrengen van vruchten.

Wel zal door de zwakkere groei de levensduur van de plant onder deze dwangmaatregelen leiden, maar we zijn door allerlei middelen in staat spoedig weer jonge planten aan te kweken ter vervanging. Zoodoende kunnen we door deze kunstgrepen spoediger vruchten oogsten dan wanneer we de plant aan de natuur overlaten en zal er kans bestaan, dat we vlug rente trekken van het kapitaal in een vruchtenaanplant belegd.

Aangezien het meest appel en peer worden gekweekt, en hiernêe de meeste kunstgrepen worden verricht, kunnen we deze wel als model ter bespreking nemen.

Vooraf laten we echter gaan een beschrijving der verschillende levensperiodes van een boom:

Evenals een hooger dier heeft de boom een jeugd, een ontwikkelingshoogte, een ouderdom en een dood.

De groei in deze vier periodes is zeer verschillend.

I. De jeugd bij een boom kenmerkt zich door sterken groei. De lengte en sterkte der scheuten bereikt in dezen tijd haar maximum, ook het aantal door deze weer gevormde zijtakken. Bij de kieming onmerkbaar beginnend, wordt de jaarlijksche scheut spoedig sterker en komen er uit de top meer langloten (waaraan dus in den regel alleen bladeren komen). Kortloten (eigenlijke vrucht dragende loten, loten waarvan de geledingen en dus ook de bladeren, zeer kort oopen zitten, vaak in een krans bijeen) vormen zich in het begin niet, of wanneer ze er eens zijn dan eindigen ze niet in bloem of vrucht. In de jeugd is de sexueele of generatieve werkzaamheid van de boom dan ook verre achterstaand bij den vegetatieven groei.

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS DEN BRAMEL VAN TER ZIJDE GEZIEN.

Foto Persbu. Vaz Dias.

LEI OPTUIGEN IN DE BRAMZALING VAN HET OEFENSCHIP.

Foto Persbur. Vaz Dias

AAN HET GANGSPIL OPBRENGEN DER BRAMRA.

Foto-Bureau „Argus“.

ROMP VAN HET OEFENSCHIP OP DE BINNENPLAATS DER KWEESCHOOL.
BIJ HET EEUWFEEST VAN HET HERSTEL DER KWEESCHOOL VOOR DE
ZEEVAART TE AMSTERDAM OP 1 MAART LL.

II. Is het hoogtepunt in deze periode bereikt, dan treedt vroeger of later een teruggang in. Lengte en sterkte der langloten nemen langzamerhand af en ook hun aantal wordt geringer. In de plaats ervan groeien echter meerdere kortloten en in verband daarmee begint eene voortdurende stijging van bloem- en vruchtvorming. Zoo gaat de boom langzamerhand het hoogtepunt van zijn sexueele werkzaamheid tegemoet.

Op dit hoogtepunt gekomen blijven de zaken meestal langen tijd stationair. Het getal der jaarlijks gevormde langloten is vrij constant en beperkt, gewoonlijk slechts een enkel eindlot.

Evenzoo is het aantal jaarlijks nieuw gevormde kortloten binnen nauwe grenzen beperkt. De geheele ontwikkeling van den boom is nu op z'n hoogst, maar dit gaat ook voorbij, de lengte der eindloten wordt jaarlijks geringer, terwijl de toename der kortloten nog ongeveer gelijk blijft, zoodat nu de sexueele werkzaamheid overwegend boven den groei is. De boom is bedekt met bloem en vrucht (mits geen tweehuizige boom).

De vorming van kortloten op de nieuwe langloten wordt ten slotte geringer en deze laatste sluiten vaak zelfs met bloemvorming. Tenslotte staat de vegetatieve vorming stil.

III. Ouderdom. Nu neemt het getal en de kwaliteit der vruchten af; de zaden zijn vaak slecht of loos.

Een nieuw proces begint: de boom sterft van de toppen der takken af, de kroon wordt min of meer sterk gedood.

Niet zelden ontstaan nu in deze periode in de lagere deelen van de kroon nog een keer krachtige scheuten, een laatste opflikkeren van de levensvlam gelijk.

IV. Dan verdwijnen ook deze en rest een doode verdorde boom.

Aldus is de algemeene levensgang van een boom; die, naar de soort, affloopt binnen een of meer menschenleeftijden, dan weer eeuwen duurt. Dat echter werkelijk ieder individu zulk een ontwikkelingsgang volgt, leert ons het waarnemen van jonge en oude stammen van langlevende boomen naast dezelfde vergelijking bij kortlevende exemplaren.

Met de boven beschreven ontwikkelingsgang hangt samen, dat onder normale omstandigheden iedere boomvorm ongeveer een constante hoogte en constante omvang in en boven de grond bereikt, nooit boven een zeker maximum.

De maximum maat is dan de grootste afstand tusschen de hoogste scheut en de diepste wortel.

(Slot volgt.)

C. S.

Verbeiden en Verbazen.

Ik ben verbaasd. Ik sta op 't pad en tuur
Naar 't mij zoo vreemde en toch bekende bosch,
Dat schuchter bloost in blanken bruidendos,
Deez' winterdag in 't vroeg namiddag-uur.

Ben ik het? Is 't mijn blik, die wekt dien blos,
Dat mij doorgloeit dat wonder-kille vuur,
Terwijl de winteradem blaast zóó guur
Rond mij?.... De woud-princes! Straks maakt zij los

Heur haren, want de maan rijst aan den trans.
En d' elfen, die ik meende diep in rust,
Reien zich reed ten spel. Straks wordt gekust;

Gaan arm in arm gestrengeld, na den dans,
De schoonste en ik over het wit tapeet;
Ik zie haar niet, maar ritslen hoor 'k heur kleed.

J. H. DE VEER.